

FINANSINSPEKTIONEN

Tillsynen av försäkringsföretagen

---

6 NOVEMBER 2017

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	3
FI OCH FÖRSÄKRINGSMARKNADEN	4
Tillsynens roll	4
AKTUELLA OMRÅDEN INOM TILLSYVEN	7
Försäkringsföretagens utveckling	7
Låga räntor fortsätter pressa företagen	10
Otydligt hur företagen tillämpar kontributionsprincipen	13
Brister i rapporteringen	14
Utmaningar i företagsstyrningen	15
It-incidenterna ökar	17
AKTUELLA REGLERINGSFRÅGOR	20
En ny reglering för tjänstepensionsföretag	20
Behövs regler för krishantering?	21
ORDLISTA	24

Sammanfattning

För att ett försäkringsföretag ska kunna uppfylla sina åtaganden till kunderna behöver det ha tillräckligt med kapital för att hantera sina risker, ha en god intern styrning och en god kontroll över sina risker. Att företagen uppfyller detta är därmed också i fokus i FI:s tillsyn av försäkringsföretagen.

FI:s granskningar av hur försäkringsföretagen hanterat det rådande marknadsläget visar att de har förutsättningar att klara fortsatt låga räntor. I takt med att läget håller i sig ökar dock riskerna med låga räntor. Inte minst ökar i ett sådant scenario försäkringsföretagens sårbarhet för andra risker. En utdragen period med låga räntor ger också företagen incitament att investera i alternativa tillgångar. FI följer fortsatt hur marknadsläget påverkar företagets placeringsstrategier och riskhantering.

Försäkringsföretagens tillämpning av reglerna om företagsstyrning fortsätter att vara en central fråga i FI:s tillsyn. FI konstaterar att företagen i flera avseenden har utmaningar som de behöver hantera. I mindre företag, där en och samma person kan ha flera roller, innebär kravet på oberoende centrala funktioner att företagen behöver dokumentera hur oberoendet upprätthålls samt hur intressekonflikter identifieras och hanteras. I företag som lägger ut delar av verksamheten behöver styrelse och ledning bedöma och dokumentera om den verksamheten är av väsentlig betydelse och vad det ställer för krav på företagets styrning och kontroll av den. För att säkerställa att överskott fördelas rättvist mellan försäkringar ser FI också ett behov av att de företag som tillämpar kontributionsprincipen i sina försäkringstekniska riktlinjer tydligare beskriver hur överskottshanteringen går till.

Bristerna i försäkringsföretagens rapportering indikerar att många företag behöver se över sina rapporteringsrutiner. En förutsättning för att rapporteringen ska hålla hög kvalitet är att det finns styrdokument som beskriver processer och ansvar för rapportering, och att dessa tillämpas i praktiken. FI vill understryka att det är styrelsen som har det yttersta ansvaret för att rapporteringen håller hög kvalitet och för den interna kontrollen av rapporteringsprocesserna.

Digitaliseringen innebär att försäkringsföretagen kan effektivisera och förbättra sin verksamhet. Men den leder också till sårbarheter och utmaningar. Försäkringsföretagen behöver därför anpassa styrningen och kontrollen av it-landskapet för att säkerställa kontinuitet och ett gott skydd. FI kommer i tillsynen att granska de skyddsåtgärder som företagen vidtar för att hantera it-relaterade risker.

Det finns bedömare som anser att reglerna på försäkringsområdet behöver kompletteras med ett särskilt regelverk för att hantera kriser. FI anser att krishanterande regler endast bör tillämpas på försäkringsföretag som är globalt stabilitetsviktiga och nationellt systemviktiga.

FI och försäkringsmarknaden

Försäkringsmarknaden ger privatpersoner och företag möjlighet att hantera sina risker och att trygga sin framtida ekonomiska välfärd. Möjligheten att försäkra sig är därmed en viktig del av individers och företags riskhantering, samt en viktig del av samhällsekonomin. FI:s huvudmål i granskningen av försäkringsföretagen är att bidra till att dessa ska kunna fullgöra sina åtaganden.

Möjligheten att försäkra sig mot konsekvenserna av en skadehändelse är av central betydelse för såväl privatpersoners som företags riskhantering. Ett försäkringsföretag åtar sig att från ett stort antal försäkringstagare ta över risker förknippade med en viss typ av skadehändelse. Genom att gruppera ett stort antal individer samt osäkra och oberoende utfall kan försäkringsföretaget räkna fram ett relativt säkert mått på antalet skador som kommer att inträffa inom gruppen inom loppet av exempelvis ett år. Ett försäkringsföretag kan också dela sina risker med andra genom återförsäkring. Ett försäkringsföretag kan därmed hantera riskerna mer effektivt än de enskilda försäkringstagarna. För den enskilde innebär en försäkring att en potentiellt stor och okänd kostnad kan omvandlas till en kostnad – i form av en försäkringspremie – som är både hanterbar och känd. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är detta ett viktigt motiv till att det finns försäkringsföretag. Genom olika former av livförsäkring kan individer också förbättra den framtida ekonomiska tryggheten för sig själva, eller för sina efterlevande. Att försäkringsföretagen kan uppfylla sina åtaganden, både i dag och i framtiden, är därför av stor vikt såväl för den enskilde försäkringstagaren som för samhället i stort.

TILLSYNNENS ROLL

Att bidra till och bevaka att företagen kan uppfylla sina åtaganden mot försäkringstagarna är huvudsyftet i regleringen och tillsynen av den verksamhet som försäkringsföretagen driver.¹ FI:s arbete på försäkringsmarknaden har alltså främst fokus på konsumentskyddet. Centrala delar i FI:s arbete är att bevaka att företagen har tillräcklig kapitalstyrka, en god intern styrning och en god kontroll över sina risker. FI ska arbeta förebyggande och målet är att identifiera och hantera risker innan de orsakar skador för konsumenterna.

Försäkringsmarknaden består av en skadeförsäkringsmarknad och en livförsäkringsmarknad. Skadeförsäkring innefattar ett brett spektrum av försäkringsprodukter, med den gemensamma nämnaren att försäkringsföretaget ersätter den försäkrade för skador på egendom, eller betalar skadestånd till tredje man. I många fall räknas även sjuk- och olycksfallsförsäkringar som skadeförsäkring.² De flesta skadeförsäkringsavtal är korta och löper på ett år. För försäkringar riktade till konsumenter sker även skadeutbetalningen vanligtvis relativt snabbt,

¹ Det andra huvudsyftet, nämligen att bevaka att kunderna får begriplig och korrekt information, tas upp i FI:s konsumentrapporter.

² Sjuk- och olycksfallsförsäkringar som räknas som livförsäkring gäller för längre tid än fem år, på obestämd tid eller till dess att den försäkrade har uppnått en viss ålder och får normalt bara sägas upp av försäkringsgivaren om det framgår av avtalet

med undantag av bland annat många typer av personskador. Skaderegleringen kopplad till återförsäkring och till försäkringar riktade mot industri och flyg, samt ansvarsförsäkringar kan också sträcka sig över längre perioder. Sammantaget använder skadeförsäkringsföretag i större utsträckning de premier som försäkringstagarna betalar in i syfte att möta löpande skadeutbetalningar. Jämfört med livförsäkringsföretag ägnar sig skadeförsäkringsföretag därmed i begränsad utsträckning åt mer långsiktig tillgångsförvaltning.

En livförsäkring kännetecknas av att den ger en ersättning när den försäkrade skadas, blir sjukskriven eller avlider, eller när denne går i pension. Förmånstagaren i en livförsäkring kan vara såväl den försäkrade som andra ersättningsberättigade. Till skillnad från skadeförsäkring är vanligtvis såväl inbetalnings- som utbetalningstiden för livförsäkringar mycket långa. Vidare kännetecknas många livförsäkringar av att det ingår ett mycket viktigt moment av sparande i produkten. Det innebär att ett livförsäkringsföretag³ förvaltar de inbetalade premierna i syfte att generera en långsiktig avkastning åt kunden.⁴

Även om regleringen och tillsynen av försäkringsföretagen främst har som syfte att skydda konsumenter finns det vissa stabilitetsaspekter som kan bli aktuella och som FI också behöver beakta. Det gäller exempelvis om många försäkringsföretag drabbas av liknande problem samtidigt eller om ett mycket stort försäkringsföretag hamnar i en allvarligt försämrad finansiell situation. Men det kan också vara fallet om många försäkringsföretag samtidigt gör stora förändringar i sina tillgångsportföljer. Detta kan påverka marknadspriserna, vilket i sin tur kan påverka andra aktörer. För att skydda sig mot omfattande och dyra skador och för att begränsa sina risker kan försäkringsföretagen dela sina risker med andra genom att återförsäkra sig. Om återförsäkringsföretaget inte klarar av sina åtaganden kan också detta leda till att problem i ett företag sprider sig till andra företag.

FI:s verksamhet granskas

Som tillsynsmyndighet granskar FI att de finansiella företagen följer regleringen på området. FI:s verksamhet granskas i sin tur på olika sätt, och av olika myndigheter och organisationer.

Riksrevisionen

Riksrevisionens arbete grundas på att all statlig verksamhet ska vara föremål för oberoende revision. Myndigheten granskar hela beslutskedjan med utgångspunkt från riksdagens beslut, genom årlig revision och mer riktad effektivitetsrevision. Riksrevisionen granskar regeringen och de verkställande myndigheterna.

Riksdagen och dess utskott

I budgetpropositionen informerar regeringen riksdagen varje år om de resultat som har uppnåtts på olika områden i samhället. Utskotten behandlar resultaten av de granskningar som Riksrevisionen gör. Utskotten ordnar också

---

³ Med livförsäkringsföretag avses här även tjänstepensionskassor, även om dessa formellt är understödsföreningar.

⁴ I fond- och depåförsäkring är det försäkringstagaren och inte försäkringsföretaget som väljer de tillgångar som premierna ska placeras i. Syftet är dock detsamma, det vill säga att generera en långsiktig avkastning.

utfrågningar, studiebesök och informationsmöten med representanter från regeringen och myndigheter. FI har oftast kontakter med Finansutskottet.

Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten (Eiopa)

Eiopa är EU:s tillsynsmyndighet för försäkring och tjänstepensioner. Dess medlemmar är företrädare för nationella försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheter. Från Sverige deltar FI. Eiopa samarbetar med Europeiska bankmyndigheten (EBA) och Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) i en gemensam kommitté för att se till att myndigheterna har en enhetlig praxis. Eiopas medlemmar granskar även varandra genom "peer review". FI både granskar och blir granskad, bland annat när det gäller tillsynens kvalitet och effektivitet.

Internationella valutafonden (IMF)

IMF utvärderar medlemsländernas finansiella system. Efter finanskrisen beslutades att ett särskilt utvärderingsprogram, Financial Sector Assessment Program (FSAP), av det finansiella systemet ska genomföras vart femte år i vart och ett av de 29 största ekonomierna i världen. Därutöver gör IMF löpande analyser och ger kommentarer till den finansiella stabiliteten, globalt och i enskilda länder.

Inom ramen för en FSAP analyserar IMF den finansiella sektorn, myndigheterna, lagstiftningen och tillsynen i ett land. I en rapport tar IMF upp brister och risker som de har identifierat. IMF lämnar också förslag på åtgärder för att ta hand om dessa. Senast Sverige deltog i en FSAP var 2016. I sin rapport rekommenderar IMF bland annat att FI på försäkringsområdet förbättrar metoden för stresstester av företagen och genomför fler platsbesök. IMF lyfter också vikten av att FI tydligt kommunicerar de åtgärder som företagen förväntas genomföra, med utgångspunkt från slutsatserna i tillsynen.

International Association of Insurance Supervisors (IAIS)

IAIS är en internationell sammanslutning av myndigheter som har ansvar för tillsyn av försäkrings- och återförsäkringsverksamhet. Även IAIS medlemmar granskar varandra genom "peer review". FI deltar i mindre omfattning som granskare men har blivit granskad när det gäller hur Sverige följer kärnprinciper för försäkring (ICP) som IAIS har tagit fram och som medlemmarna har åtagit sig att följa så långt som möjligt. IMF granskade 2011 hur dessa kärnprinciper följdes i Sverige, inom ramen för en FSAP.

Aktuella områden inom tillsynen

Även om marknadsröntorna har stigit något innebär lågränteläget fortsatta utmaningar för livförsäkringsföretagen. FI följer hur marknadsläget påverkar bland annat företagens placeringsstrategier och riskhantering. För att FI ska kunna göra detta krävs det att företagens rapportering håller hög kvalitet. De brister som FI identifierat i rapporteringen indikerar att företagen behöver se över sina rapporteringsrutiner. I en alltmer digitaliserad verksamhet ser FI också ett behov för företagen att löpande se över sin hantering av it-relaterade risker.

FÖRSÄKRINGSFÖRETAGENS UTVECKLING

Den svenska skadeförsäkringsmarknaden kännetecknas av ett stort antal företag. Det finns i dag omkring 135 skadeförsäkringsföretag⁵ men sektorn domineras av fyra aktörer som tillsammans står för cirka 80 procent av marknaden, uttryckt som andel av de totala premieinbetalningarna.

I likhet med utvecklingen de senaste åren fortsatte den inbetalda premien i direkt svensk försäkring att stiga även under 2016. Ökningstakten uppgick till fyra procent, eller tre miljarder kronor. Företagen fortsatte också att under året uppvisa goda resultat. Det försäkringstekniska resultatet för egen räkning uppgick till totalt dryga tio procent av premien. Resultatet skiljer sig dock mellan affärgrenarna.⁶

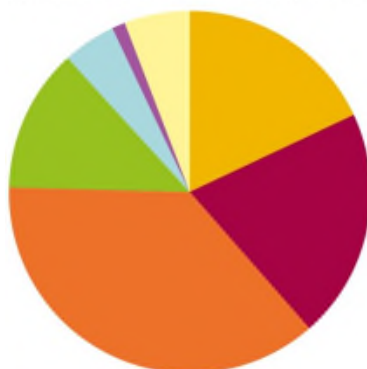
Som framgår av diagrammet utgör trafik- och motorförsäkring, företags- och fastighetsförsäkring, hem- och villaförsäkring samt sjuk- och olycksfallsförsäkring de största grenarna. Tillsammans svarar dessa för 88 procent av den totala premieinkomsten för skadeförsäkring.

Under 2016 ökade antalet hem- och villaförsäkringar med två procent och antalet trafik- och motorförsäkringar med tre procent. Till skillnad från tidigare år har däremot den genomsnittliga premien endast ökat marginellt, vilket innebär att ökningen i premieinkomsten inom dessa affärgrenar nästan enbart förklaras av en ökning av beståndet.

För företagsförsäkringar var premieinkomsten i stort sett oförändrad. För den typen av försäkringar är det inte möjligt att på samma sätt dela upp förändringar i premieinkomsten i beståndsökning respektive ökning i premie. För det första kan ett företag ha en större eller flera mindre försäkringar, och för det andra kan en försäkring avse allt från en liten affär till en storindustri.

Inom sjuk- och olycksfallsförsäkring ökade den totala inbetalade premien med drygt tio procent. En stor andel av ökningen förklaras av att antalet privata sjukförsäkringar ökade under perioden. Detta förklaras

INBETALADE PREMIER FÖR SKADEFÖRSÄKRING (andel i procent)

⁵ Utöver dessa tillkommer kreatursbolagen, vilka är lokalt organiserade försäkringsbolag för försäkring av kreatur. Det ska också nämnas att AFA Sjuk inte ingår i siffrorna i detta avsnitt eftersom det har speciell affär och premiesättning. AFA-försäkringarna bestäms i kollektivavtal eller andra överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter. Däremot ingår Trygg-Hansa trots att företaget under 2015 fusionerades med Codan och nu utgör en filial till det danska moderföretaget.

⁶ Tidigare indelning i verksamhetsgrenar är i Solvens 2-regelverket ersatt av en indelning i affärgrenar. Uppgifterna som anges här kan därmed inte jämföras mot uppgifter i tidigare års rapporter.

i sin tur bland annat av att fackförbund i allt högre grad erbjuder sina medlemmar att teckna en sjukvårdsförsäkring.

Vad innebär ökade klimatrisker för skadeförsäkringsföretagen?

Risken för extremväder och dess följder är något som berör individer, företag, försäkringsföretag och samhället i stort. Intresset hos både kommuner och skadeförsäkringsföretag att arbeta med och samverka för att förebygga eller mildra skadeverkningarna från extremväder har vuxit under de senaste åren. Samarbetsformerna och kunskapsutbytet ligger därmed högre på dagordningen i dag än tidigare.

Ett exempel på det riskförebyggande arbetet är den enkätstudie som IVL Svenska Miljöinstitutet⁷ och Svensk Försäkring för tredje året i rad genomför. Enkäten syftar till att kartlägga kommunernas arbete med klimatanpassning, exempelvis i form av åtgärder för att minska sårbarheten för ökad nederbörd. Av enkäten framgår att kommunernas medvetenhet har ökat om både behovet av att vidta förebyggande åtgärder i dag och betydelsen av att i den långsiktiga samhällsplaneringen beakta behovet av ytterligare åtgärder. Flera försäkringsföretag driver också aktivt på i dessa frågor och finansierar forskning och studier kring extremväder.

Framöver kommer hållbarhetsfrågor att, i högre utsträckning är tidigare, ingå i den löpande tillsynen av försäkringsföretagen.⁸

Det samlade försäkringskapitalet för livförsäkringsprodukter med sparande uppgick till 3 380 miljarder kronor vid utgången av 2016. Drygt hälften av kapitalet förvaltas av de fem största livförsäkringsföretagen. Tre fjärdedelar av försäkringskapitalet är kopplat till tjänstepensionsverksamhet, och 60 procent av kapitalet förvaltas i traditionella försäkringar. Endast 11 procent av kapitalet är kopplat till privata pensionsförsäkringar.

Under 2016 minskade premieinbetalningarna för livförsäkring med fem procent, till 219 miljarder kronor, jämfört med 2015. Premieinkomsten uppgick till 242 miljarder kronor, alltså cirka 10 procent högre än premieinbetalningarna. Skillnaden förklaras framför allt av att kapital som flyttas räknas in i premieinkomsten men inte i premieinbetalningarna. Andelen icke konkurrensutsatta premier – som främst utgörs av inbetalningar till förmånsbestämda tjänstepensionsförsäkringar – uppgick till sju procent, en sänkning med två procentenheter jämfört med 2015. Eftersom nyteckning av förmånsbestämd tjänstepension är mycket liten kommer dess andel av det totala försäkrings-sparandet att minska framöver.

Försäkringsföretagens tillgångar

Försäkringsföretagens samlade placeringstillgångar, inklusive försäkringskapitalet, uppgick till drygt 4 000 miljarder kronor vid utgången av 2016. Huvuddelen av tillgångarna förvaltar livförsäkringsföretagen för sina kunders räkning. Den årliga totalavkastningen för företagen med traditionell försäkring uppgick till i genomsnitt 8,0 procent under

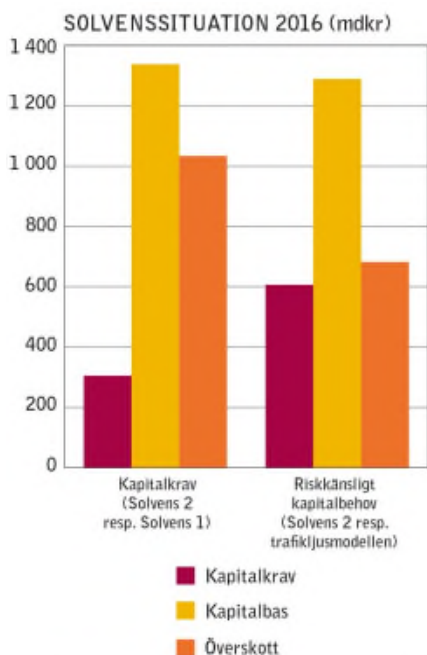
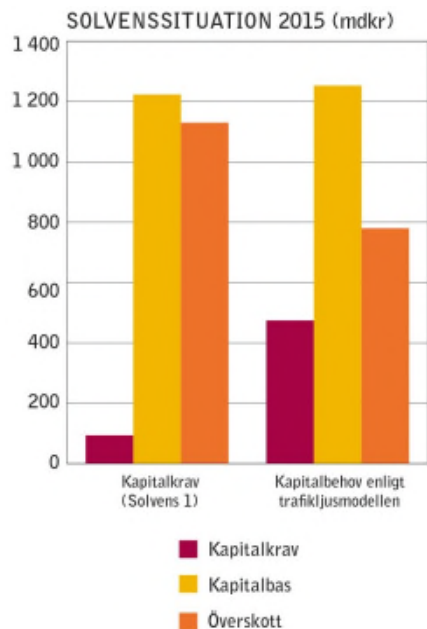
---

⁷ IVL Svenska Miljöinstitutet är ett miljöforskningsinstitut som arbetar med tillämpad forskning och konsultuppdrag, med målet att uppnå ett hållbart samhälle.

⁸ Hållbarhet är ett begrepp som innefattar många olika områden. I sitt hållbarhetsarbete har FI valt att i nuläget fokusera på klimatfrågorna.

perioden 2012 till och med 2016. Totalavkastningen varierar dock stort mellan företagen – mellan 3,5 och 12,4 procent – vilket till viss del förklaras av att företagens placeringsstrategier skiljer sig åt.

Anm. De vänstra staplarna ger en sammantagen bild av solvenssituationen för branschen utifrån de lagstadgade kraven – solvenskapitalkravet (SCR) enligt Solvens 2 för företag som tillämpar den regleringen, den erforderliga solvensmarginalen enligt Solvens 1 för företag som tillämpar övergångsregleringen för tjänstepensionsverksamhet resp. kapitalkravet enligt särreglerna för mindre företag. På samma sätt är kapitalbasen definierad utifrån tillämplig solvensreglering för varje ingående företag.

I de högra staplarna har den erforderliga solvensmarginalen resp. kapitalbasen för företag som tillämpar övergångsregleringen ersatts med kapitalbehovet resp. kapitalbufferten enligt trafikljusmodellen. Samma sak gäller för tjänstepensionsverksamheten i blandade företag.

Försäkringsföretagens solvensläge

Genomförandet av Solvens 2-direktivet i svensk rätt, i kombination med de nationella övergångsreglerna för tjänstepensionsverksamhet, har förändrat förutsättningarna för FI:s analyser av solvensläget i försäkringsbranschen. De nuvarande reglerna, med olika beräkning av kapitalkrav för olika typer av verksamheter, innebär att överblickbarheten har begränsats i termer av både historisk jämförbarhet och jämförbarhet mellan företagen. Detta är något som FI behöver förhålla sig till och hantera i tillsynen. Beroende på hur stora skillnaderna blir i reglerna i den kommande tjänstepensionsregleringen jämfört med den gällande försäkringsrörelseregleringen, kan överblickbarheten även i framtiden bli begränsad. Detta gäller inte minst då företag som driver tjänstepensionsverksamhet får välja om de vill tillämpa regleringen för försäkringsföretag eller regleringen för tjänstepensionsföretag.

Olika rörelseregler för olika försäkringsföretag

För närvarande kan försäkringsföretagen delas in i fem företagstyper beroende på den verksamhet som de driver och den reglering som företagen tillämpar.

Företagstyp 1: Skadeförsäkringsbolag och livförsäkringsbolag som enbart driver övrig livförsäkringsverksamhet och som tillämpar försäkringsrörelseregleringen enligt Solvens 2. I gruppen ingår också livförsäkringsbolag som helt eller delvis driver tjänstepensionsverksamhet och som valt att tillämpa försäkringsrörelseregleringen enligt Solvens 2 på hela verksamheten.

Företagstyp 2: Livförsäkringsbolag som enbart driver tjänstepensionsverksamhet, eller som utöver tjänstepensionsverksamheten driver övrig livförsäkringsverksamhet som endast är av ringa omfattning, och som enligt övergångsregleringen i huvudsak tillämpar den äldre försäkringsrörelseregleringen enligt Solvens 1.

Företagstyp 3: Livförsäkringsbolag som driver tjänstepensionsverksamhet och övrig livförsäkringsverksamhet i varierande grad (blandade försäkringsföretag) och som tillämpar försäkringsrörelseregleringen enligt Solvens 2 på den övriga livförsäkringsverksamheten och den äldre försäkringsrörelseregleringen enligt Solvens 1 på tjänstepensionsverksamheten.

Företagstyp 4: Försäkringsbolag som tillämpar särskilda regler enligt FI:s föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2015:9) om försäkringsföretag som har beviljats undantag beroende på storlek (mindre företag).

Företagstyp 5: Tjänstepensionskassor som tillämpar reglerna i den upphävda lagen (1972:262) om understödsföreningar.

Två intressanta slutsatser kan dras av hur Solvens 2 har påverkat bedömningen av försäkringsföretagens solvenssituation. Den ena är att solvensberäkningen för de företag som tillämpar Solvens 2 har förändrats i grunden och att kapitalkravet för de enskilda företagen samtidigt har ökat kraftigt. Utifrån den förberedande rapporteringen som företagen genomförde under 2015 gjorde FI bedömningen att kapitalkravet i genomsnitt skulle bli sex gånger så högt som under tidigare reglering, och cirka 40 procent högre än kapitalbehovet enligt trafikljusmo-

dellen. FI konstaterar att det faktiska utfallet i stort överensstämmer med denna bedömning. Det bör dock påpekas att en del av ökningen förklaras av att tidigare inbyggda säkerhetsmarginaler i värderingen av företagens försäkringstekniska avsättningar nu har synliggjorts. Ändringen är därmed inte så stor som den först kan framstå som.

Den andra slutsatsen är att samtidigt som kapitalkravet för en stor andel av försäkringsföretagen har ökat kraftigt, är effekten för branschen som helhet mer dämpad. Detta förklaras av att de företag som tillämpar övergångsreglerna för tjänstepensionsverksamhet, och som därmed beräknar kapitalkravet enligt äldre regler, utgör mer än hälften av den totala marknaden mätt som andel av de totala försäkringstekniska avsättningarna.

LÅGA RÄNTOR FORTSÄTTER PRESSA FÖRETAGEN

De senaste åren har riskerna till följd av långvarigt låga räntor stått i fokus i FI:s tillsyn av livförsäkringsföretagen. FI har utvärderat riskerna och hur dessa hanteras av företagen genom bland annat stresstester, analys av data från trafikljusmodellen och annan rapportering samt inte minst genom den lågränteundersökning inriktad på stora livförsäkringsföretag som genomfördes 2015.⁹

Även om de långa marknadsräntorna har stigit något under 2017 förväntas de vara historiskt låga under de närmaste åren. FI konstaterar att problematiken och riskerna med låga räntor ökar i takt med att läget håller i sig. Allt annat lika medför ett stabilt lågränteläge en fortsatt press på företagens solvenssituation.

Solvensrisk

Riskerna till följd av långvarigt låga räntor för livförsäkringsföretag med finansiella garantier har lyfts fram i olika sammanhang av FI de senaste åren. Sektorns stora åtaganden i form av pensionsutfästelser med lång löptid, i kombination med att åtagandena ofta har en längre löptid än de räntebärande tillgångar som till stor del avser att täcka dessa, innebär en ökad sårbarhet under perioder med fallande och långvarigt låga räntor. Värdet på de försäkringstekniska avsättningarna stiger då mer än värdet på tillgångarna, samtidigt som den framtida avkastningen på räntebärande tillgångar minskar. Detta påverkar solvensen negativt och kan medföra att företagen på lång sikt får svårt att uppfylla sina åtaganden till försäkringstagarna.

Trots de senaste årens fall i marknadsräntor har företagets solvenssituation varit stabil. Den negativa påverkan på solvensen, som ett lågt ränteläge medför, har motverkats av att aktiekurserna generellt har stigit. Den negativa effekten av fallande räntor har också begränsats av regelverken för värdering av de försäkringstekniska avsättningarna. För garanterade åtaganden med lång löptid används ett antagande om en långsiktigt stabil jämviktsränta (Ultimate Forward Rate, UFR) för värderingen av avsättningarna, vilket begränsar effekten av fallande långa marknadsräntor. Detta motverkar procykliska beteenden på kort sikt genom att minska företagets känslighet för fluktuationer i marknadsräntorna, inte minst i tider av finansiell oro. Men vid varaktigt låga räntor riskerar det att på längre sikt leda till att de försäkringstekniska avsättningarna undervärderas. I ett sådant scenario kommer solvensen att successivt försvagas.

⁹ Risker i livförsäkringsföretag till följd av långvarigt låga räntor, FI dnr 15-13038.

Eiopas översyn av den långsiktiga jämviktsräntan

Under 2016 såg Eiopa över metoden för att räkna fram den långsiktiga jämviktsräntan som används vid beräkningen av de försäkringstekniska avsättningarna. Syftet med översynen är att den långsiktiga jämviktsräntan inte ska vara statisk utan att den ska kunna anpassas i situationer med långvarigt låga, eller höga, realräntor. Detta minskar risken för en varaktig underskattning, och vid höga marknadsräntor överskattning, av de försäkringstekniska avsättningarna samtidigt som hänsyn tas till företagets behov av förutsägbarhet och stabilitet.

Samtidigt som det är av stor vikt att modellen för att fastställa den långsiktiga jämviktsräntan är stabil och förutsägbar, är det viktigt att löpande se över den för att säkerställa trovärdigheten och lämpligheten i den. FI anser därför att Eiopas översyn är både viktig och nödvändig.

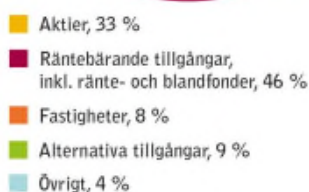
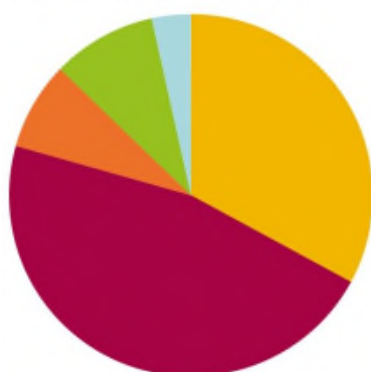
Under 2016 deltog utvalda större svenska försäkringsföretag i två stresstester, dels europeiska stresstester i regi av Eiopa, dels svenska stresstester som en del av IMF:s FSAP. I jämförelse med tidigare stresstester framstår de svenska livförsäkringsföretagen som bättre rustade. De europeiska stresstesterna omfattade endast livförsäkringsföretag. I det scenario som utvärderade företagets motståndskraft mot långvarigt låga räntor klarade de svenska företagen solvenskraven efter stress med god marginal.

I IMF:s stresstest utvärderades också andra marknadsrisker. Även här var slutsatserna att svenska företag generellt sett är finansiellt starka. På aggregerad nivå klarade företagen solvenskraven efter stress. För de företag som inte uppfyllde kraven var kapitalbehovet efter stress relativt litet. IMF lyfte dock riskerna med ett fortsatt långvarigt lågränteläge och den sårbarhet mot fallande tillgångspriser som kommer av de svenska företagens relativt stora aktieexponering. I jämförelse med tidigare stresstester framstår de svenska livförsäkringsföretagen som bättre rustade, samtidigt som långvarigt låga räntor kombinerat med oro på aktiemarknaderna även fortsättningsvis skulle kunna få betydande effekter.

Under 2017 har FI genomfört en undersökning av risker till följd av långvarigt låga räntor, denna gång inriktad på medelstora och mindre företag. Syftet var återigen att analysera de ekonomiska riskerna för pensionssparare och försäkringstagare, och att utvärdera förutsättningarna för att uppfylla såväl åtaganden som solvenskrav i ett scenario med nollränta framöver. Resultaten visar att deltagande företag klarar sina åtaganden i en nollräntemiljö utan, eller med en mycket låg, framtida avkastning på övriga icke räntebärande tillgångar. För att företagen också ska klara solvenskraven och kunna utbetala återbäring eller pensionstillägg krävs en viss årlig avkastning på icke räntebärande tillgångar, upp till cirka 1,5 procent. Sammanfattningsvis kan företagen sägas ha förutsättningar att klara ett fortsatt lågt ränteläge. Sårbarheten för andra risker, främst fallande tillgångspriser, ökar dock i ett sådant scenario. Om exempelvis aktiemarknaderna utvecklas ogynnsamt samtidigt som marknadsräntorna förblir låga kan detta medföra solvensproblem.

Mycket talar för att marknadsräntorna kommer att vara låga under överskådlig tid framöver. Mot denna bakgrund är det positivt att före-

FÖRSÄKRINGSFÖRETAGENS
FÖRDELNING AV TILLGÅNGAR

tagen generellt har tagit till sig och genomfört flera av de förslag på förbättringar av riskhanteringen som FI har fört fram under de senaste åren, inte minst i samband med 2015 års lågränteundersökning. Exempelvis har företagen i ökad utsträckning utvärderat de ekonomiska riskerna och avkastningsbehoven vid långvarigt låga räntor.

Svag ökning av investeringarna i alternativa tillgångar

En alltmer utdragen period med låga räntor ökar försäkringsföretagens incitament att söka sig till andra typer av tillgångar än de traditionella, i syfte att öka avkastningen i tillgångsportföljerna. FI har i tillsynen noterat att företagens intresse för investeringar i alternativa tillgångar har ökat något under den senaste tiden. Ökningen förklaras delvis av marknadsläget men också av företagens vilja att öka diversifieringen i portföljerna.

Vad ingår i begreppet alternativa tillgångar?

FI definierar alternativa tillgångar som sådana tillgångar som inte är marknadsnoterade aktier, obligationer och fastigheter. Detta innebär att investeringar i exempelvis private equity och andra riskkapitalfonder, strukturerade produkter och lånefonder betraktas som alternativa. Det finns dock inte någon enhetlig definition av vad som utgör en alternativ tillgång, vilket gör det svårt med exempelvis jämförelser mellan olika länder.

Som FI har redogjort för vid tidigare tillfällen kan företagens behov att skapa avkastning leda till att de investerar på marknader och i produkter som de har otillräcklig kunskap om eller erfarenhet av. Dessutom kan genomlysningen och likviditeten i dessa produkter vara begränsad. Infrastrukturinvesteringar och liknande kan i vissa fall vara utsatta för risken för politiska beslut som kan innebära förändrade förutsättningar. Sammantaget är det därmed av stor vikt att företagen har en god riskhanteringsprocess för och kontroll av den typen av investeringar.

Generellt har de svenska försäkringsföretagen hittills haft en försiktig inställning när det kommer till investeringar i alternativa tillgångar. En anledning kan vara att aktiemarknaderna under de senaste åren har gett en god avkastning, och att fallande räntor har inneburit att värdet av företagens obligationsportföljer har stigit.

Med utgångspunkt från 2016 års rapportering av Solvens 2-uppgifter konstaterar FI att andelen alternativa investeringar i företagens tillgångsportföljer har ökat något. För försäkringsbranschen totalt, exklusive fond- och depåförsäkring, ökade andelen alternativa investeringar från cirka 8 till 9 procent under 2016. Andelen är högre för skadeförsäkringsföretag än för livförsäkringsföretag, vilket främst beror på att en del skadeförsäkringsföretag har en relativt stor andel onoterade obligationer och förlagslån. Ytterligare en förklaring är att en del företag har grupprelaterade aktieinnehav, vilka enligt Solvens 2 inte betraktas som intressebolag utan som onoterade aktier. FI betraktar dem därför som alternativa tillgångar.

Av rapporteringen framgår dock att det finns ett fåtal företag som investerar en mer betydande andel av kapitalet i alternativa tillgångar. Under 2017 har FI därför genomfört en undersökning med syfte att utvärdera hur dessa företag tillämpar aktsamhetsprincipen. FI konsta-

terar att de undersökta företagens investeringsstrategier skiljer sig åt. Den samlade bedömningen är dock att inget av företagen bryter mot kraven enligt akksamhetsprincipen.

En minskad avkastning på aktier och fastigheter, och ett behov av att återinvestera ränteportföljerna innebär att försäkringsföretagen kan komma att öka sina innehav i alternativa tillgångar. FI fortsätter därför att följa företagens placeringsstrategier.

OTYDLIGT HUR FÖRETAGEN TILLÄMPAR KONTRIBUTIONSPRINCIPEN

Kontributionsprincipen är en central regel inom försäkring som innebär att livförsäkringsföretag, i den utsträckning annat inte har avtalats eller framgår av bolagets bolagsordning eller föreningens stadgar, ska fördela återbäring till försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade utifrån hur försäkringarna har bidragit till överskottet.¹⁰ Lagstiftningen och förarbetena ger begränsad vägledning kring hur företagen bör tillämpa kontributionsprincipen. FI saknar också bemyndigande att genom föreskrifter närmare precisera hur överskottsfördelningen enligt kontributionsprincipen ska ske.

Som FI anger i 2016 års tillsynsrapport är frågan om hur överskott ska fördelas komplex, inte minst i ett företag med flera bestånd där sådant som garantinivåer, avtalstid eller ålder kan skilja sig åt. Den begränsade vägledningen och komplexiteten ställer höga krav på att företagen gör en grundlig analys av och har rutiner för överskottshanteringen, och att de i de försäkringstekniska riktlinjerna tydligt beskriver hur överskott fördelas. FI anser att det är mycket viktigt att de försäkringstekniska riktlinjerna har relevant innehåll så att dessa tillsammans med det försäkringstekniska beräkningsunderlaget ger en fullständig bild av företagets försäkringstekniska beräkningar. För att riktlinjerna ska kunna användas som styrinstrument för överskottshanteringen och för att de ska fylla en funktion i företagets beräkningsprinciper för återbäring är det också viktigt att riktlinjerna är tillräckligt detaljerade. FI har dock vid flera tillfällen konstaterat att företagets försäkringstekniska riktlinjer för överskottshantering och fördelning av återbäring generellt sett varit allmänt hållna, vilket har bidragit till otydlighet och oklarheter i företagets faktiska hantering.

För att uppnå ett gott konsumentskydd är det också viktigt att försäkringstagaren förstår vad som utgör överskott och vilken rätt hen har att få del i detta överskott. En förutsättning för att försäkringstagaren ska kunna avgöra om företaget fördelar överskottet på ett rättvist sätt är därför att företaget i den samlade informationen till kunderna tydligt beskriver hur överskott fördelas.

Under 2016 och 2017 genomförde FI en kartläggning¹¹ av hur tillämpningen av kontributionsprincipen kommer till uttryck i de försäkringstekniska riktlinjerna och i det försäkringstekniska beräkningsunderlaget, samt i informationen till kunderna. FI undersökte bland annat företagets beskrivning av hur en utjämning av den så kallade återbäringsräntan går till.

¹⁰ För en utförligare redovisning av kontributionsprincipen och företagets överskottshantering, se 2016 års rapport om tillsynen av försäkringsföretagen, FI dnr 16-3438.

¹¹ Ett urval av livförsäkringsföretagen omfattades av kartläggningen.

FI anser att företagen i sina försäkringstekniska riktlinjer behöver bli tydligare på ett antal områden. Till exempel ska det av riktlinjerna framgå hur mycket företagens kollektiva konsolidering får variera utan att företaget ska behöva vidta åtgärder. För att kunna säkerställa att överskotten fördelas rättvist och i enlighet med kontributionsprincipen behöver det i ett företag som tillämpar en traditionell återbärings teknik med en generell återbäringsränta också framgå hur företaget bestämmer den återbäringsränta som ska tillämpas för olika delbestånd. Annars finns en risk för att försäkringstagare inte får de pengar som de har rätt till och att de tvingas avstå överskott till andra försäkringstagare. I ett marknadsläge där räntorna sjunker och förblir på en låg nivå finns också en risk för att ett företag betalar ut för stora överskott till försäkringar under utbetalning, vilket riskerar att minska möjligheterna till avkastning för övriga försäkringar och att urholka solvensen över tid.

FI har även noterat att det i flera företag är otydligt hur beslut av återbäringsräntan fattas. Även om det saknas uttryckliga krav i regelverket att beslutsordningen ska framgå av de försäkringstekniska riktlinjerna uppfattar FI att en tydlig beslutsordning utgör en viktig del av en god intern styrning av överskottshantering i ett företag.

BRISTER I RAPPORTERINGEN

Solvens 2-regelverket är i större utsträckning än tidigare regelverk riskkänsligt, men också mer principbaserat. Det ställer ökade krav på rapportering för att ge FI och andra intressenter insyn i försäkringsföretagen. Bristande kvalitet i rapporteringen kan innebära att FI får en felaktig bild av riskerna i företagens verksamhet, vilket hindrar en effektiv tillsyn och FI:s möjlighet att värna konsumentskyddet.

FI har under det senaste året genomfört ett antal särskilda insatser för rapportering. FI har bland annat anordnat ett FI-forum om vad FI anser utgöra god intern kontroll av rapportering. FI har också genomfört en enkätundersökning för att kartlägga om försäkringsföretagen följer kraven i regelverken och hur företagen utformat sina rapporteringsprocesser.

Av undersökningen framgår att försäkringsföretagen generellt anser att de har goda rapporteringsprocesser. Företagens svar visar dock att det föreligger brister på vissa områden, och ett stort antal företag anger att de upptäckt väsentliga fel i den kvantitativa rapporteringen och omrapporterat tidigare inlämnade uppgifter.

FI har också uppmärksammat stora kvalitetsbrister i försäkringsföretagens rapportering. Bland bristerna kan nämnas en avsaknad av en stor mängd uppgifter i företagens rapportering av tillgångar och felaktig rapportering av kassaflöden för beräkningen av de försäkringstekniska avsättningarna.

Företagens svar i undersökningen och de av FI uppmärksammade felen indikerar att det finns brister i många företags rapporteringsprocesser. Mot denna bakgrund publiceras en rapport där FI ger vägledning för hur företagens rapporteringsprocesser kan stärkas.¹²

FI vill understryka att styrelsen i ett försäkringsföretag har det yttersta ansvaret för att rapporteringen håller hög kvalitet. Styrelsen ansvarar för företagsstyrningssystemet, vilket innefattar utformningen av den

¹² Försäkringsföretagens rapportering, FI dnr 17-10836.

interna kontrollen av rapporteringsprocesserna. Av rapporteringsprocesserna bör framgå vad som ska betraktas som väsentliga fel i rapporteringen och hur företaget kan fånga upp sådana fel. FI vill också betona vikten av att styrelse och ledning säkerställer att styrdokumentet för rapportering och de beskrivna rapporteringsprocesserna följs. Under året har försäkringsföretagen för första gången offentliggjort solvens- och verksamhetsrapporter, som till skillnad från övriga rapporter vänder sig till externa intressenter såsom försäkringstagare, återförsäkrare och analytiker. Det är av stor vikt att företagen säkerställer att informationen i solvens- och verksamhetsrapporten är korrekt, eftersom den kan ligga till grund för beslut om investeringar, försäkringsavtal och olika typer av affärsbeslut. Om det finns väsentliga fel i rapporten, eller om väsentlig information saknas, kan det leda till att de externa intressenterna fattar beslut på felaktiga grunder.

UTMANINGAR I FÖRETAGSSTYRNINGEN

En viktig del av tillsynen är att granska försäkringsföretagens interna styrning, och hur de tillämpar företagsstyrningsreglerna. Reglerna syftar till att det ska finnas en sådan styrning och kontroll över verksamheten att en försäkringstagare kan förvänta sig att verksamheten bedrivs på ett betryggande sätt, och att intressekonflikter som kan uppstå mellan försäkringstagarnas intressen och andra intressen identifieras och omhändertas. Att reglerna till stor del är principbaserade ger företagen ett handlingsutrymme i utformningen av företagsstyrningssystemet. Samtidigt innebär det att företagen tydligt måste kunna redogöra för de bedömningar som ligger till grund för utformningen.

Utöver att granska företagens egna risk- och solvensbedömningar (Own Risk and Solvency Assessment, Orsa) har FI under 2016 och 2017 granskat dels hur mindre företag har utformat företagsstyrningssystemet, dels hur större företag hanterar utläggning (outsourcing) av operativ verksamhet eller funktioner som är av väsentlig betydelse. Flera av undersökningarna pågår fortfarande och FI kan därför endast redogöra för iakttagelser av generell karaktär.

Bristfällig bedömning och dokumentation

FI ser att det är en utmaning för de mindre försäkringsföretagen att leva upp till reglerna om företagsstyrning när det kommer till exempelvis organisationen av de centrala funktionerna och upprättande av ändamålsenliga styrdokument. I en organisation med få anställda kan en och samma person ha flera roller. Regelverkets krav på fyra centrala funktioner som ska vara oberoende i förhållande till den operativa verksamheten och till varandra innebär därmed att företaget i en sådan situation behöver redogöra för dels på vilket sätt oberoendet kan upprätthållas, dels hur intressekonflikter identifieras och hanteras. FI:s preliminära bedömning är att företagen visserligen i sina styrdokument anger att intressekonflikter ska hanteras, men att dokumentationen av hur de i praktiken har hanterats i flera fall är bristfällig. Företagen kan därmed behöva se över dokumentationen i dessa avseenden.

Outsourcing kan ge upphov till intressekonflikter mellan företagsledningens vilja att effektivisera verksamheten och försäkringstagarnas intressen. Av regelverket framgår därför att styrelsen och ledningen har ansvaret även för den utlagda verksamheten och för att uppdragstagaren driver verksamheten på det sätt som reglerna kräver.

Krav på styrning av utlagd verksamhet

Ett försäkringsföretag som lägger ut delar av verksamheten till en uppdragstagare har fortsatt ansvar för den delen av verksamheten och för att uppdragstagaren driver verksamheten på det sätt som reglerna kräver. Syftet med reglerna är bland annat att säkerställa dels att försäkringsföretaget har en god intern styrning och kontroll även av den utlagda verksamheten, dels en god kvalitet i den bedrivna verksamheten.

Det finns begränsningar i ett företags möjlighet att ingå uppdragsavtal avseende operativ verksamhet eller funktioner som är av väsentlig betydelse. Ett uppdragsavtal får inte avse en sådan verksamhet om det kan leda till att till exempel den operativa risken ökar väsentligt eller att försäkringstagarnas möjlighet till tillfredställande och fortlöpande service inte kan upprätthållas. Därutöver tillkommer bland annat krav på riskanalys och utvärdering av tjänsteleverantören, uppdragsavtalets utformning och styrelsens involvering.

FI ser att det inte alltid är tydligt vad styrelse och ledning anser vara operativ verksamhet eller funktioner som är av väsentlig betydelse, och att dokumentationen kring detta behöver bli tydligare. FI är av uppfattningen att en otillräcklig dokumentation, i kombination med en bristfällig styrning av den utlagda verksamheten, kan tyda på en bristande förståelse hos styrelse och företagsledning för syftet med reglerna. FI vill därför betona vikten av att en bedömning görs och att det tydligt dokumenteras vilka uppdragsavtal som utgör utläggning av operativ verksamhet eller funktioner som är av väsentlig betydelse. FI anser att företaget ska uppfylla kraven för uppdragsavtal som har träffats före det att Solvens 2 trädde ikraft.

Fortsatta förbättringar behövs i Orsan

Som FI beskriver i 2016 års tillsynsrapport är processen för att ta fram en Orsa central i styrningen av ett försäkringsföretag. Orsan knyter ihop regelverkets tre pelare med kapitalkrav, företagsstyrning och rapportering till en enda process, som ska mynna ut i en rapport med kvantitativa och kvalitativa slutsatser.

Orsan ställer stora krav på ett företags förståelse för regelverket och verksamheten, och också på den samlade kompetensen i styrelsen och kompetensen i verksamheten. Brister i Orsan kan leda till en felaktig styrning av verksamheten och att beslut fattas på felaktiga grunder.

En viktig del av arbetet med Orsan är att ett företag, med utgångspunkt från den egna verksamheten och riskerna förknippade med den, ska göra en egen bedömning av det kapital som verksamheten kräver och andra åtgärder som krävs för att hantera materiella risker. Försäkringsföretagen behöver därmed aktivt arbeta med att beskriva den egna riskprofilen och de väsentliga riskerna som påverkar verksamheten, inte enbart med utgångspunkt från de risker som ingår i kapitalkravsberäkningen enligt regelverket. Detta är av betydelse för att säkerställa att företagets riskhantering och riskstyrning är anpassad till verksamheten och den finansiella situationen.

Orsans centrala betydelse i ett försäkringsföretags styrning innebär att styrelsen bör delta aktivt i hela Orsaprocessen och i diskussionen av väsentliga delar av den, såsom framtagningen av företagets riskprofil, risktoleranser, den framåtblickande bedömningen och det egna solvensbehovet samt utformningen av stresstester. I detta sammanhang

vill FI också lyfta fram vikten av att företagen har en hög ambition i utformningen av prognoser och stresstester, inte minst i en omvärld som präglas av snabb förändring och hög osäkerhet. Detta är en viktig del av företagets riskhantering och riskstyrning, och avgörande för företagets arbete med att säkerställa att det kan uppfylla sina åtaganden mot kunderna.

Orsan fortsätter att vara ett av FI:s fokusområden. Utöver att granska företagets rapporter har FI som uttryckligt mål att bidra till att öka kvaliteten i rapporterna genom att löpande kommunicera vår syn på företagets Orsa. Kommunikationen sker både brett, genom FI-forum och tillsynsrapporter, och i dialog med enskilda försäkringsföretag.

Skadereglering vid personskada

I tillägg till regleringsbrevet för 2016 fick FI i uppdrag att kartlägga och analysera försäkringsföretagens processer och rutiner för skadereglering av personskador för att klargöra om god försäkringsstandard i skaderegleringen upprätthålls. Regeringsuppdraget är brett utformat och omfattar alla typer av personskador, men med ett särskilt fokus på de trafikskadade.

Enligt uppdraget ska FI särskilt belysa om personskadeärenden handläggs på ett betryggande och effektivt sätt och om de skadelidande får adekvat information under handläggningstiden. FI ska bland annat kartlägga de medicinska rådgivarnas roll i förhållande till den behandlande läkarens roll och hur de väljs ut samt om det finns ersättningsystem eller liknande system som medför att förtroendet för deras medicinska bedömningar kan skadas. FI ska även undersöka vilken betydelse eventuell självreglering eller andra reformer som har genomförts i branschen de senaste tio åren har haft.

FI har i arbetat med uppdraget vänt sig till ett antal olika parter för informationsinhämtning. FI har sammanställt klagomål från konsumenter och skickat en enkät till majoriteten av de försäkringsföretag som reglerar personskador. I vissa fall har FI också följt upp svaren i enkäterna genom besök. FI har även varit i kontakt med bransch- och skadelidandeorganisationer samt inhämtat information från de nämnder som prövar och bedömer försäkringsföretagens personskadereglering.

FI kommer att redovisa uppdraget den 15 december 2017.

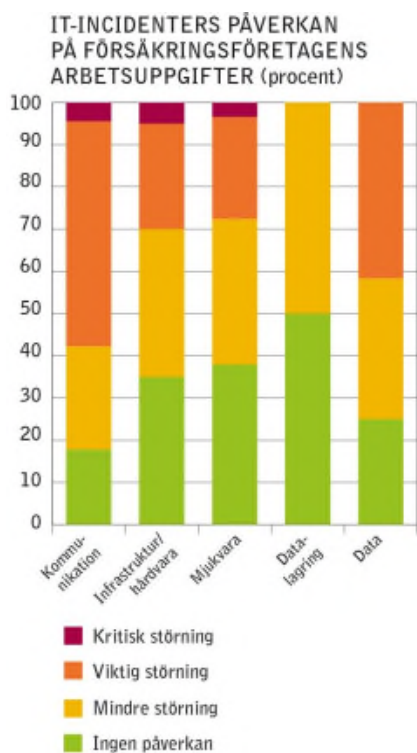
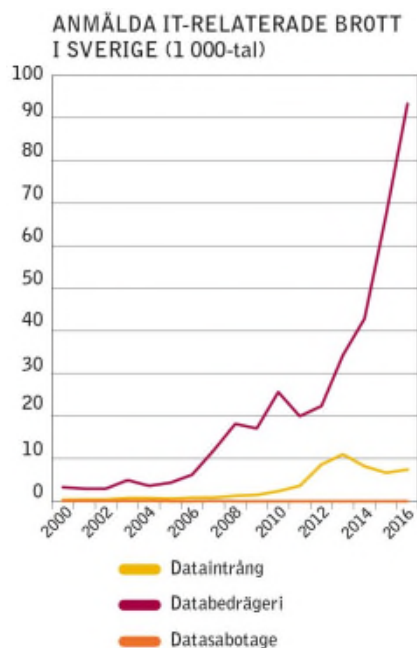
IT-INCIDENTERNA ÖKAR

Tjänster och affärsverksamheter inom den finansiella sektorn blir allt mer beroende av it. Försäkringsmarknaden kännetecknas av ett ökande antal underleverantörer och samarbetsparter och ett ökat beroende av kommunikationslösningar. FI ser att även de stora aktörerna i allt större grad köper in specialiserade tjänster som tidigare producerades inom den egna verksamheten.

Digitaliseringen bidrar till innovativa lösningar

Digitaliseringen och nya tekniska möjligheter möjliggör innovativa lösningar i produktutbud och produktutformning. En stor del av initiativen på försäkringsområdet är kopplade till tillämpningen av så kallad *Big Data* och *Internet of Things*. Genom att samla in och analysera mycket stora datamängder, kan försäkringsföretag dra slutsatser om mönster och samband mellan exempelvis ett beteende och risken för en skada. Genom att allt fler föremål i

dag kan kopplas upp till Internet kan informationen användas för att anpassa utformningen av en produkt och premienivån till den enskilde kunden.

Försäkringsföretag erbjuder numera försäkringstagarna applikationer i telefonen eller armband som mäter fysisk aktivitet och hälsa, och som gör det möjligt att anpassa premien för en sjukvårdsförsäkring. Även bilförsäkringar skräddarsys, genom att premien baseras på en individs körmönster. Denna kan mätas bland annat genom att en dosa monteras in i bilen.

Men utvecklingen innebär också att nya aktörer, så kallade fintechbolag, utmanar sektorn genom att fokusera på en avgränsad del av värdekedjan och samarbeta med andra aktörer i andra delar av den.

Samtidigt som digitaliseringen innebär att företag kan effektivisera och förbättra verksamheten kan den leda till sårbarheter i informationsflöde, kompetens och beredskap, när något led fallerar. Digitaliseringen för därmed med sig utmaningar, vilket innebär att försäkringsföretagen behöver anpassa styrningen och kontrollen av it-landskapet. En prioriterad fråga i FI:s fortsatta tillsyn är därför att granska vilka skyddsåtgärder som företagen vidtar för att hantera it-relaterade risker.

Eftersom antalet cyberattacker ökar från år till år, ökar också risken för dataintrång och dataförluster. Att det endast finns ett fåtal centrala leverantörer av drift- och kommunikationstjänster innebär att det uppstår koncentrationsrisker, och att problem hos en leverantör kan drabba flera försäkringsföretag samtidigt.

Under 2016 genomförde FI en enkätundersökning om försäkringsföretagens beredskapsplaner, uppdragsavtal inom it-verksamheten och it-incidenter. Syftet med enkäten var att få en bättre bild av vilka incidenter som försäkringsföretagen drabbas av, de konsekvenser olika typer av incidenter får och hur lång tid de tar att åtgärda.

Undersökningen visar att försäkringsföretagen överlag har heltäckande beredskapsplaner som omfattar viktiga områden för verksamhetens återställning och kontinuitet i samband med en incident. För att säkerställa tillfredsställande rutiner ser FI däremot att tjänsteleverantörer kan behöva involveras mer i framtagande och tester av planerna.

Av undersökningen framgår att nästan alla försäkringsföretag upplever någon form av störning i sin it-miljö under en tolv månaders period. De mest frekventa it-incidenterna inträffar i företagets tekniska infrastruktur och externa kommunikation. Även om de flesta störningar inte har någon påverkan på försäkringsverksamheten, innebär omkring 40 procent av dem att viktiga eller kritiska arbetsuppgifter måste senareläggas. Vidare beror en fjärdedel av alla incidenter på återkommande fel, vilket indikerar att tidigare incidenter inte har hanterats på ett tillfredsställande sätt.

Incidenter som beror på skadlig kod och cyberattacker inträffar relativt sällan, men var fjärde sådan incident får allvarliga konsekvenser för försäkringsföretaget. Av enkäten framgår att ett företag som utsätts för en cyberattack kan hantera den relativt snabbt och utan större konsekvenser om den upptäcks tidigt. Konsekvenserna om attacken inte upptäcks, eller om den upptäcks först efter lång tid, kan däremot bli mer allvarliga för både företaget och försäkringstagarna. I vissa fall kan intrånget också bana väg för andra typer av cyberattacker.

För konsumenten innebär cyberattackerna att risken ökar för att känsliga uppgifter ska spridas och användas otillbörligt. När flera aktörer går samman om att leverera en tjänst kan det också uppstå osäkerhet kring både ägarskapet till personliga uppgifter och ansvarsfördelningen mellan avtalsparterna. Därutöver kan det uppstå en otydlighet kring konsumentens medgivanden, både vad gäller att ett avtal har ingåtts och vad avtalet innebär. Därtill kan det vara oklart vilken lagstiftning det är som reglerar avtalet.

Aktuella regleringsfrågor

För att försäkringsföretagen ska kunna uppfylla sina åtaganden krävs att de kan hantera sina risker och att de har tillräckligt med buffertkapital för att hantera stressade lägen. Det är utgångspunkten i FI:s förslag till kapitalkravsreglering för tjänstepensionsföretag. Det finns bedömare som anser att det bör införas ett särskilt regelverk för att hantera kriser i försäkringssektorn. Därför pågår ett internationellt arbete med att ta fram ett krishanteringsregelverk för försäkrings- och återförsäkringsföretag.

EN NY REGLERING FÖR TJÄNSTEPENSIONS FÖRETAG

Finansdepartementet arbetar för närvarande med att ta fram ett förslag till en särskild reglering för en ny typ av företag, så kallade tjänstepensionsföretag. Regleringen ska omfatta företag som står risk och enbart tillhandahåller tjänstepensionsförmåner. De nuvarande tjänstepensionskassornas verksamhet och en stor del av tjänstepensionsverksamheten som i dag drivs i livförsäkringsföretag kan därmed i framtiden komma att drivas i tjänstepensionsföretag. Eftersom en stor del av pensionskapitalet som förvaltas av livförsäkringsföretag och tjänstepensionskassor är kopplat till tjänstepensionsverksamhet är utformningen av den nya rörelseregleringen en viktig fråga för både arbetsgivare och förmånstagare, samt även för den finansiella stabiliteten i Sverige.

Den kommande rörelseregleringen ska genomföra det reviderade tjänstepensionsdirektivet¹³ (IORP 2-direktivet) i svensk rätt. Regeringen avser att komplettera direktivets bestämmelser med en förstärkt solvensreglering som gäller nationellt i Sverige, med utgångspunkt från förslagen i betänkandet *En ny reglering för tjänstepensionsföretag*.¹⁴ Syftet är att ge ett gott skydd för konsumenter och samtidigt möjliggöra en effektiv förvaltning av tjänstepensioner.

Den 16 mars i år gav regeringen FI i uppdrag att lämna förslag till en kapitalkravsreglering för tjänstepensionsföretag. FI redovisade uppdraget i en rapport till regeringen den 1 september 2017.¹⁵ I linje med regeringens instruktioner föreslår FI en reglering med kapitalkrav i två nivåer, där olika tillsynsåtgärder blir aktuella beroende på vilket kapitalkrav som ett tjänstepensionsföretag inte uppfyller.

Den första nivån är ett schablonmässigt krav som sätter en miniminivå. När det inte uppfylls, anses företagets förmåga att fullgöra sina åtaganden vara hotad. Om företaget inte kan hantera situationen, ska FI återkalla företagets tillstånd och verksamheten överlåtas eller avvecklas. Den andra nivån är ett riskkänsligt krav. Det stärker förmånstagar skyddet genom att det riskkänsliga kravet alltid är högre än det schablonmässiga. Det begränsar också hur stora risker ett företag kan ta. På så sätt hindras svaga företag från att urholka skyddet genom att till exempel investera en stor andel av kapitalet i tillgångar med hög risk. Samtidigt säkerställs att finansiellt starka företag har en ut-

13 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2341.

14 SOU 2014:57.

15 Förslag till kapitalkravsreglering för tjänstepensionsföretag, FI dnr 17-4640.

hållighet i samband med stora påfrestningar, vilket minskar risken för stora och snabba omallokeringar av tillgångsportföljerna.

Det riskkänsliga kravet som FI föreslår har utformats med utgångspunkt från FI:s tillsynsverktyg trafikljusmodellen som infördes 2006. En viktig skillnad jämfört med trafikljusmodellen är att det riskkänsliga kravet blir lagfäst. Det ger FI möjligheter att agera om ett företag inte uppfyller kravet. Vid avsteg från det riskkänsliga kravet ska FI se till att företaget inom rimlig tid återställer kapitalnivån. Eftersom tjänstepensionsföretag har en lång tidshorison, kan sådana åtgärder sträcka sig över flera år. Det blir därmed fråga om mildare ingripanden än om ett företag bryter det schablonmässiga kapitalkravet.

Regeringen arbetar nu med att ta fram ett förslag till reglering för tjänstepensionsföretag som kommer att skickas på remiss. FI kommer därefter att ta fram förslag på föreskrifter, som också kommer att remitteras. IORP 2-direktivet ska vara genomfört i nationell lagstiftning senast den 13 januari 2019.

BEHÖVS REGLER FÖR KRISHANTERING?

Solvensregleringen i Solvens 2 syftar främst till att skydda försäkringstagare och andra ersättningsberättigade. Ändå finns det flera bedömare som menar att Solvens 2 inte är tillräckligt. Det kan inte uteslutas att försäkringsföretag ändå hamnar i kris. Det bör därför, införas ett särskilt regelverk för att hantera kriser i försäkringssektorn.

Förebilden är hämtad från bankområdet. Alltsedan den senaste finanskrisen, då flera länder fick använda offentliga medel för att rädda banker som fallerat, har det diskuterats hur den så kallade ”Too Big To Fail”-risken ska hanteras. Problemet uppstår om ägare, styrelser och ledningar i stora och systemviktiga finansiella företag tar större risker än vad de annars skulle göra, när de vet att staten inte kan tillåta att företaget fallerar. För att komma till rätta med problemet har man på global nivå, under ledning av organisationen Financial Stability Board (FSB), tagit fram standarder för finansiella regelverk¹⁶. De syftar till att företag som utför samhällsekonomiskt kritiska funktioner ska kunna avvecklas

- på ett ordnat sätt,
- utan att skattebetalarna får bära kostnaderna, och
- samtidigt som företagets kritiska funktioner kan upprätthållas.

Mot bakgrund av erfarenheterna har EU tagit fram ett regelverk för att hantera kreditinstitut och värdepappersföretag i kris, det så kallade krishanteringsdirektivet.¹⁷ Genom direktivet införs regler för resolution, ett förfarande som innebär att staten kan ta kontroll över ett företag i kris och hålla i gång hela eller delar av verksamheten, om det krävs för att bevara den finansiella stabiliteten. Direktivet innehåller också krisförebyggande regler, bland annat genom krav på återhämtningsplaner som upprättas i normala tider innan någon kris har inträffat.

På både global och europeisk nivå har det diskuterats om motsvarande regler bör införas även för andra typer av finansiella företag. Globala organisationer som FSB och IMF trycker på för att så ska ske. I dis-

¹⁶ *Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions*, FSB, oktober 2014. Appendix II – Annex 2 innehåller specifik vägledning för försäkringssektorn.

¹⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/59/EU.

kussionen har det dock varit tydligt att det finns viktiga skillnader i affärsmodellen för och i riskerna i ett försäkringsföretag jämfört med ett kreditinstitut. Detta kan påverka behovet av krishanteringsregler för försäkringssektorn, liksom deras utformning.

Nyligen har både Eiopa och Europeiska systemrisknämnden (ESRB) argumenterat för att ett harmoniserat krishanteringsregelverk bör införas för försäkringssektorn i EU.¹⁸ Det huvudsakliga skälet som framförs är behovet av likartade regler om en kris inträffar som drabbar konsumenter och finansiella system i flera EU-länder samtidigt.

Både Eiopa och ESRB föreslår att alla företag och grupper som omfattas av Solvens 2 också ska omfattas av ett EU-gemensamt riskhanteringsregelverk. Det skulle ställa högre krav än i dag på företagets och gruppernas planering och förberedelser inför möjliga krisscenarier. Men det skulle också ställa högre krav på tillsynsmyndigheters och resolutionsmyndigheters planering och förberedelser, liksom på gränsöverskridande samarbete och informationsutbyte. Samtidigt föreslås tillsynsmyndigheter få utökade befogenheter att ingripa redan innan en kris har inträffat, och resolutionsmyndigheter få mycket långtgående befogenheter att ingripa i ett företags verksamhet efter att det försatts i resolution.

FI anser att man bör skilja på syftet med och behovet av å ena sidan krisförebyggande och å andra sidan krishanterande regler. För flertalet försäkringsföretag bör ett fallissemang i huvudsak kunna hanteras inom ramen för befintliga likvidations- och konkursregler. I de allra flesta fallen finns andra försäkringsföretag som tillhandahåller motsvarande produkter och tjänster, och som därmed kan säkerställa att tjänsterna finns tillgängliga utan nämnvärda avbrott. Det snabba förlopp som kännetecknar en likviditetskris i ett kreditinstitut, som kan spilla över till andra företag och delar av det finansiella systemet, finns inte heller på samma sätt i ett försäkringsföretag. FI:s inställning är därmed att resolutionsregler endast bör tillämpas på globalt stabilitetsviktiga respektive nationellt systemviktiga försäkringsföretag. FI förutsätter att den ingående proportionalitetsbedömning som de nationella tillsynsmyndigheterna föreslås få göra möjliggör en sådan tillämpning av reglerna.

Återhämtningsplaner liknande de som kreditinstituten tar fram kan enligt FI vara ett led i att bättre förbereda såväl företag som myndigheter för tider av finansiell stress och påfrestningar. Regler kring detta kan därmed vara relevanta för alla typer av försäkringsföretag. En sådan utveckling skulle också vara ett naturligt steg inom ramen för företagets Orsa-arbete. FI ser även positivt på förslagen om förbättrad gränsöverskridande krisplanering och samverkan mellan tillsynsmyndigheter.

Frågan om krishanteringsregler är nära förknippad med frågan om en garantiordning. FI anser att en garantiordning för försäkring skulle underlätta arbetet med att främja en ordnad avveckling av företag, inte minst om företagets åtaganden karakteriseras av långa utbetalningsperioder. FI ser därför positivt på att frågan om garantiordning aktualiseras.

---

¹⁸ Se *Opinion to institutions of the European Union on the harmonisation of recovery and resolution frameworks for (re)insurers across the member states*, Eiopa, juli 2017 och *Recovery and resolution for the EU insurance sector: a macroprudential perspective*, ESRB, augusti 2017.

seras och på att Eiopa för närvarande arbetar med att ta fram ett förslag i frågan.

Ordlista

Aktsamhetsprincipen Bestämmelse i försäkringsrörelseregleringen som anger de krav som försäkrings- och återförsäkringsföretag ska uppfylla i investeringen av tillgångarna. Även understödsföreningar omfattas av en aktsamhetsprincip som reglerar hur förvaltningen av tillgångarna ska ske.

Alternativa tillgångar Sådana tillgångar som inte är marknadsnoterade aktier, obligationer och fastigheter. I begreppet inkluderar FI exempelvis private equity och andra riskkapitalfonder, strukturerade produkter och lånefonder.

Big Data Mycket stora mängder digitalt lagrad information, som det är svårt att bearbeta med traditionella databasmetoder.

Cyberattack Generell beteckning på attacker riktade mot it-system.

EBA Europeiska bankmyndigheten som upprättar gemensamma reglerings- och tillsynsstandarder samt ansvarar för regleringen av banker inom EU.

Eiopa Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten. Ett unionsorgan inom EU sedan 2011. Eiopa är en del av det europeiska systemet för finansiell tillsyn och är också ett oberoende rådgivande organ till Europaparlamentet och Europeiska rådet.

Esma Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten som ansvarar för regleringen av värdepappersmarknaden inom EU.

ESRB Europeiska systemrisknämnden. ESRB ansvarar för makrotillsynen av det finansiella systemet i EU. Syftet är att bidra till att förhindra eller minska systemrisker för den finansiella stabiliteten. ESRB ska bland annat ge ut varningar och rekommendationer vid risker för den finansiella stabiliteten i EU. FI sitter i ESRB:s styrelse, men utan rösträtt.

Fintech Financial Technology, dvs. kombination av finansiella tjänster och ny teknologi. Begreppet används särskilt för teknik och användningsområden som anses vara nydanande.

FSB Financial Stability Board. Ett internationellt organ som har inrättats av G20-länderna och som övervakar och ger ut rekommendationer om det globala finansiella systemet.

IAIS Internationella organisationen för försäkringsmyndigheter. IAIS är det viktigaste organet på global nivå för samarbete om regler och tillsyn som rör försäkring.

IMF Internationella valutafonden. Ett överstatligt organ som verkar för att bland annat främja globalt monetärt samarbete, säkerställa finansiell stabilitet, underlätta internationell handel och hållbar ekonomisk tillväxt.

Internet of Things Olika typer av föremål och hjälpmedel försedda med elektronik och programvara som medger informationsinsamling och informationsutbyte via Internet.

IORP 2 Det uppdaterade tjänstepensionsdirektivet som har tagits fram på europeisk nivå. Direktivet är ett minimidirektiv som ska vara genomfört i nationell lagstiftning senast den 13 januari 2019.

Kontributionsprincipen Lagbestämmelse som anger hur ett försäkringsbolag eller en understödsförening ska fördela eventuella överskott mellan försäkringstagare och mellan grupper av försäkringstagare. Bestämmelsen gäller i den utsträckning annat inte har avtalats i försäkringsvillkor eller framgår av försäkringsbolagets bolagsordning eller föreningens stadgar.

Kreatursbolag Lokalt försäkringsbolag organiserat för försäkring av kreatur.

Orsa Egen risk- och solvensbedömning. En del av ett försäkringsföretags riskhanteringssystem där företaget, utifrån sin riskprofil, risktolerans och affärsstrategi, ska beräkna hur mycket kapital som krävs för att bedriva verksamheten på såväl kort som lång sikt. Orsan ska bland annat ge företaget s ledning förståelse för verksamhetens risker, och ska därför ingå som en integrerad del i affärsstrategin och beaktas vid strategiska beslut.

Resolution Ett särskilt förfarande för att rekonstruera eller avveckla fallerande finansiella företag på ett effektivt sätt, och som innebär en låg risk för att statligt stöd kommer att behövas.

Solvens Förmågan att stå för sina åtaganden till försäkringstagarna.

Solvenskvot Ett försäkringsföretags kapitalbas dividerad med företagets solvensmarginal.

Solvens 2 Solvensregler för försäkringsföretag som arbetats fram inom EU och som trädde i kraft den 1 januari 2016.

Solvens- och verksamhetsrapport Den rapport som ett försäkringsföretag ska offentliggöra en gång per år och som ska innehålla information om företagets verksamhet och resultat, företagsstyrningssystem, riskprofil, värderingsmetod för solvensändamål, finansiering och en inledande sammanfattning.

Stresstest Analys av olika scenarier för att testa motståndskraften mot oväntade och negativa händelser.

Tjänstepensionsförsäkring Försäkring som gäller pensionsförmåner som har samband med yrkesutövning och som grundas på överenskommelse om pensionsförmåner mellan arbetsgivare och arbetstagare, eller deras respektive företrädare.

Trafikljusmodellen Tillsynsverktyg där FI mäter ett försäkringsföretags motståndskraft mot förändringar i tillgångspriser och i försäkringsutfall. Syftet med trafikljusmodellen är att kunna identifiera företag som har så stora riskexponeringar att de inte med fullgod säkerhet kan uppfylla sina åtaganden.

Återbäringsränta Ett sätt för ett livförsäkringsföretag att fördela kapitalavkastningen och risk- och driftsresultatet mellan försäkringstagarna. Återbäringsräntan är tänkt att spegla den aktuella och närmsta framtida faktiska kapitalavkastningen, utjämnad över tid, och inkluderar såväl den garanti som företaget har utlovat som eventuell återbärning.

UFR Ultimate Forward Rate, ett antagande om en långsiktig jämviktsränta som försäkringsföretagen använder i värderingen av de försäkringstekniska avsättningarna.

Återförsäkring Riskfördelningsmetod som innebär att ett försäkringsföretag, mot en premie, försäkrar sina egna åtaganden hos ett eller flera andra försäkringsföretag.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
Fax +48 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se